

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1885. Första Kammaren. N:o 41.

Onsdagen den 13 Maj, e. m.

Kammaren sammanträdde kl. 7 e. m.

Herr Gahn erhöll på begäran ordet och yttrade: Då jag helt nyligen haft tillfälle att uttala min åsigt angående det olämpliga i att omedelbart sammanbinda frågan om grundskatternas afskrifning med frågan om utvidgad beväringskyldighet, ansåg jag icke lämpligt att, då Lag-Utskottets betänkande N:o 56 behandlades, upptaga tiden med något yttrande, men anhåller nu på de skäl jag förut angifvit få nedlägga min reservation mot det då fattade beslutet.

Reservationer mot Kammarrens senaste beslut om antagandet af en värnpliktslag.

Herr Ericsson, Harald: Då jag under diskussionen om värnpliktslagen icke begärde ordet för att uttala min mening, ber jag härmed få öppet tillkännagifva, att jag i det skick värnpliktslagen förelåg icke kunde med min röst bidraga till dess antagande. Då jag således icke kunnat gilla det beslut, som i den frågan fattades, får jag härmed mot densamma afgifva min värdsamma reservation.

Herr Sundström: Jag anhåller att få instämma i Herr Ericssons reservation.

Herr Ros, Axel: Jag ber att få anmäla min reservation mot Kammarens beslut i värnpliktsfrågan.

Herr Falk, Vilhelm: Äfven jag ber att få anmäla min reservation mot det beslut, Kammararen fattade rörande värnpliktslagen.

Herr Liljesköld: Äfven jag anhåller att få blifva antecknad såsom reservant mot den beslutade värnpliktslagen.

Herr von Post: Jag anhåller också att få anmäla min reservation.

Herr Gyllenram: Äfven jag anhåller få nedlägga min reservation mot det i värnpliktsfrågan fattade beslutet.

Herr Andersson, Jonas: Äfven jag ber få anmäla min reservation.

*Reservationer
mot Kammar-
rens senaste
beslut om anta-
gandet af en
värnpligtslag.*

(Forts.)

Herr Casparsson: Äfven jag anhåller att få anmäla min reservation mot det i Lördags fattade beslutet och särskildt ber jag få reservera mig mot den uppfattningen, att det då fattade beslutet skulle vara en naturlig och följdriktig utveckling af den år 1866 inträdda representationsförändringen. Jag kan nemligen icke dela den pessimistiska uppfattningen att våra representativa former äro så svaga eller att den politiska maktfördelningen är så illa afvägd, att vi nödvändigt skulle behöfva dagtinga i fråga om fosterlandets viktigaste angelägenheter. Till grund för detta åskådningssätt ligger *fruktan*, men genom fruktan stärker man sannerligen icke den nationella sjelfständighetskänslan,

»Ty fruktan är ej fosterländsk;
Den är för blek att vara svensk».

Herr Richter: Jag anhåller att få anmäla min reservation mot det i värnpligtsfrågan fattade beslutet, hufvudsakligen med afseende på det svåra slag, som enligt min tanke derigenom blifvit indelningsverket tillfogadt.

Herr Bexell: Åberopande mig på hvad jag yttrade, när värnpligtsfrågan första gången var före i Kammarren, anhåller äfven jag att få anmäla min reservation mot det fattade beslutet.

*Ifrågasatt
öfverflyttande
på staten af
skyldigheten
att aflöna stä-
dernas magi-
strater och
polis.*

Föredrogs Stats-Utskottets under gårdagen bordlagda utlåtande N:o 8 b, angående väckt motion om öfverflyttande på staten af skyldigheten att aflöna städernas magistrater och polis.

Herr Nyström: Endast några ord för att förklara orsaken till förevarande och mina andra motioner i skatte- och försvarsfrågorna. Under åtskilliga år har jag tänkt på deras lösning och kommit till den åsigt, att de måste lösas samtidigt och i sin helhet, ej partielt, för att få en lycklig utgång i militäriskt och ekonomiskt hänseende. Då regeringen likväl framkom med ett partielt förslag, och då jag insåg, hvartåt det lutade, nemligen till afskrifning af grundskatter och indelningsverk utan något betryggande försvar och utan förhöjning i jordbruksbevillningen eller någon den ringaste aflösning, ansåg jag det vara bättre att förekomma än förekommas och att söka få lyftade från jorden grundskatter och indelningsverk, men under vilkor att inkomstbevillning åsattes jordbruksrörelsen och att torplägenheterna öfverlättes till staten utan ersättning såsom en billig aflösning af den hemmanen ostridigt åliggande jordeboksräntan. Jag afgaf derfor motioner i detta syfte och en af dem är denna.

Det partiella förslaget, i den form Lag-Utskottet gifvit detsamma, har emellertid antagits och följdriktigen samt då någon förändrad bevillningsgrund ej jemväl antagits, hafva mina förevarande mer och mindre sammanhang egande motioner, som alla varit beroende på nämnda frågas utgång, afstyrkts.

Jag har icke väntat, ej heller ens i mina motioner yrkat annat, då frågorna icke i sin helhet blifvit lösta, och jag gör ej heller nu något yrkande, hvarken vid den ena eller andra motionen. Men det

torde jag få säga, att den skedda lösningen ej synes lycklig hvarken i militäriskt eller ekonomiskt hänseende eller hvad rättvisa och förenkling af skatteväsendet beträffar, hvilket jag allt med mina motioner afsett och tror kunnat vinnas, och hvilket framtiden må hända skall besanna.

*Ifrågasatt
öfverflyttande
på staten af
skyldigheten
att aflösa städernas magi-
strater och
polis.*

(Forts.)

Friherre von Kræmer: Jag anhåller om bifall till Stats-Utskottets hemställan. Då Herr Nyström skrifvit sin motion på det sättet, att han önskat bifall till densamma under förutsättning att bifall skulle lemnas till hans motion N:o 49 om ändring af Kongl. förordningen angående bevilning af fast egendom samt af inkomst den 14 September 1883, men Riksdagens båda Kamrar i enlighet med Bevillnings-Utskottets hemställan afslagit denna motion, har Stats-Utskottet naturligtvis icke ens kunnat taga förevarande förslag i öfvervägande utan hemställt att motionen ej må till någon Riksdagens åtgärd föranleda. Jag yrkar därför bifall till Stats-Utskottets hemställan.

Öfverläggningen angående förevarande utlåtande förklarades härmed slutad, och Utskottets deri gjorda hemställan bifölls.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Stats-Utskottets sistlidne dag bordlagda utlåtande N:o 10 c.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets under gårdagen bordlagda utlåtande N:o 10 d, angående väckt motion om anslag till försvarsväsendets stärkande.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran Stats-Utskottets sistlidne dag bordlagda utlåtande N:o 11 b.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets under gårdagen bordlagda utlåtanden:

N:o 11 c, angående väckt motion om anslag till försvarsväsendets stärkande;

N:o 12 c, med anledning af väckt motion om anslag till bestridande af en del af kostnaden för allmänna vägars underhåll; och

N:o 57, i anledning af väckt motion om rotehållares befriande från byggande och underhållande af trossbod samt trossens fortskaffande till och från mötesplatserna.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran följande under gårdagen bordlagda ärenden, nemligen: Stats-Utskottets utlåtande N:o 58, sammansatta Stats- och Banko-Utskottets memorial N:o 6 samt Bevillnings-Utskottets betänkanden N:is 9 och 10.

Föredrogos och biföllos Lag-Utskottets nedannämnda, sistlidne dag bordlagda utlåtanden:

N:o 57, i anledning af väckt motion med förslag till lag om aktiebolag;

N:o 58, i anledning af väckt motion om förändrade föreskrifter rörande utbetalning af ersättning till vittnen i brottmål;

N:o 59, i anledning af väckt motion om utsträckning af tiden för beväringens vapenöfningar samt om inrättande af en landstorm;

N:o 60, i anledning af väckt motion om reglering på ändrade grunder af väghållningsbesväret; samt

N:o 61, i anledning af väckt motion om tillägg till 2 mom. i 12 § af förordningen angående inteckning i fast egendom den 16 Juni 1875.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande Stats-Utskottets den 9 och 12 innevarande Maj bordlagda utlåtande N:o 55, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående försäljning af viss kronan tillhörig, för närvarande till gardesregementena upplåten mark i hufvudstaden samt om beredande af nya kasernetablissemment för Svea lifgarde och Andra lifgardet m. m.

Ifrågasatt försäljning af viss till gardesregementena upplåten mark i Stockholm, m. m.

Afdelningen A.

1 punkten.

Herr Forssell, Otto: Jag ber om ursäkt för att jag vågar upptaga Kammarens tid med anförande af de betänkligheter, jag för min ringa del hyser mot detta förslag.

Motivet till förslaget är nogsamnt känt; det består deri, att de nuvarande kasernerna äro för sitt ändamål alldeles olämpliga och tarfva för att kunna användas en ganska betydlig reparation, som skulle kosta 1,750,000 kronor. Intet tvifvel lärer väl råda derom, att dessa kaserner, som byggdes för många år sedan, nu äro både i afseende på utrymme och i sanitärt hänseende så beskaffade, att de icke från dessa synpunkter kunna anses tillfredsställande. Mina anmärkningar gå således ingalunda ut på att bestrida, att här tarfvas antingen reparationer och grundliga reparationer eller också nybyggnad.

Här är föreslaget, att de båda kaserner, som nu innehafvas af Svea lifgarde och Andra lifgardet, skulle flyttas från sina nuvarande platser och förläggas till ett annat område. Äfven häremot, då fråga är om nybyggnad, har jag ingenting att invända, tvärt om tror jag för min del, att det är ganska lämpligt att kasernerna flyttas längre bort, så att de icke inom en ganska kort tid komma att ligga inom den bebyggda delen af staden. Detta är i mera än ett afseende af behofvet påkalladt, både med afseende på stadens invånares lugn och trygghet och med hänsyn till truppen sjelf. Tillfälle till en sådan förflyttning gifves också, då man vet, att kronan besitter hela Ladugårdsgårde, hvadan det är mycket lätt att flytta dessa kaserner ett

eller ett par tusen alnar längre bort. Nu föreslås, att de ej skulle flyttas längre bort än tätt bakom Fredrikshofs tomt. Jag vet icke, huru vida herrarne observerat, att under de sista fyra åren Stockholms folkmängd stigit med 8 à 10,000 invånare, hvadan Stockholm om 10 till 15 år skulle hafva en folkmängd af 280,000 à 300,000 invånare. Det finnes i närheten af de bebyggda delarne af staden ingen obebyggd tomt, som är så lämplig att tagas i anspråk för beredande af utrymme åt dessa 80,000 à 100,000 nya invånare, som just de tomter, hvarpå gardeskasernerna nu ligga. De hafva nemligen den fördelen att de genom spårvägarne hafva lätta kommunikationer med staden under vintertiden, och på sommaren både genom spårvägar och ångslupar. Man har på detta sätt under hela året lätta kommunikationer med alla delar af staden. Vid ett sådant förhållande är det uppenbart, att dessa tomter, som nu upptagas af gardeskasernerna, äro de värdefullaste och dyrbaraste af alla de tomter i Stockholm, som hittills icke blifvit disponerade till bebyggande. Jag skulle kunna åberopa särskildt ett exempel. I kvarteret »Edelman», som blott genom ett kvarter är skildt från Andra gardets kasern, har sålts tomter för 6 kronor 50 öre per qvadratfot. Då är det icke osannolikt, att om 10 eller 15 år skola de tomter, hvarpå gardeskasernerna nu ligga, komma att betalas med 10 kronor per qvadratfot, och kanske komma de att betinga ett ännu högre pris. Nu, mine herrar, är det fråga om att för kronans räkning afyttra i rundt tal 1,600,000 qvadratfot, hvaraf Stockholms stad skulle erhålla 660,000 qvadratfot till skänks till gaturégleringen, under det att återstoden skulle försäljas till, såsom det heter, »ett medelpris af minst fem kronor för hvarje qvadratfot», hvilket gör endast 2 kronor 94 öre per qvadratfot för det hela. Hela komplexen af det område, som kasernerna nu upptaga, utgör 2,260,000 qvadratfot. Läger man härtill det område, hvarpå de nya kasernerna skulle uppföras eller 1,200,000 qvadratfot, så far man en summa af 3,460,000 qvadratfot. Skulle fråga blifva att flytta kasernerna längre bort och ut på Ladugårdsgårde, finge kronan således tillfälle att sälja icke mindre än 3,460,000 qvadratfot. Det är uppenbart, att denna mark icke nu kan betinga ett pris af 10 kronor per qvadratfot öfver hufvud taget, men i betraktande af huru mycket tomterna stiga för hvarje år tror jag, att man utan fara för misstag kan påstå, att denna komplex om 10 à 15 år skall betinga ett pris af sammanlagdt omkring 30 millioner kronor. Måne det icke under sådana förhållanden vore lämpligast att staten nu offrade icke blott dessa 1,750,000 kronor, som äro beräknade för reparation och iordningställande af kasernerna, utan äfven derutöfver så mycket som behöfves för deras bibehållande på sina nuvarande platser och försättande i fullgodt skick, skulle det än kosta 3 millioner kronor? Jag är för min del öfvertygad, att om så sker, d. v. s. om nödiga reparationer verkställas å de nuvarande kasernerna, om de sedan behållas i 10 à 15 år och först då flyttas längre bort, skall staten derpå förtjena minst 20 millioner kronor. Det är af dessa skäl, som jag för min del icke kan lemna min röst för bifall till det föreliggande förslaget utan anser lämpligare att tills vidare behålla kasernerna på sina nuvarande platser och reparera dem, koste det hvad det vill.

Jag yrkar afslag.

Ifrågasatt försäljning af viss till gardesregementena upplåten mark i Stockholm, m. m.
(Forts.)

Ifrågasatt
försäljning af
viss till gardes-
regementena
upplåten mark
i Stockholm,
m. m.
(Forts.)

Friherre Klinckowström: Äfven jag kan icke lemna min röst till detta förslag. Om man med uppmärksamhet läser igenom de anmärkningar mot gardeskasernerna, som vederbörande myndigheter här framställt, synes det att dessa vederbörande hafva ådagalagt all möjlig möda för att utdöma de nuvarande kasernerna. Det är visserligen sant, att dessa kaserner i sitt nuvarande skick lemna mycket öfrigt att önska och tarfva betydliga reparationer, men kostnaderna för dessa förbättringar uppgå dock ej på långt när till det orimliga belopp, som här förutsattes för nybyggnad af kaserner åt de ifrågavarande trupperna. Om man räknar Svea gardes hela antal nummer jemte spel och underofficerare, som böra vara inqvarterade i kasernen och med detta antal delar den föreslagna kostnaden för nybyggnaden, skulle kostnaden för hvarje nummer uppgå till 1,800 kronor. Det är eget nog, att när år 1883 det märkvärdiga stora förslaget om arméns omdaning förelades Riksdagen, i hvilket, såsom herrarne torde hafva sig bekant, äfven ingick ett kostnadsförslag för nybyggnad af kaserner till åtskilliga truppslag, äro de beräknade kostnaderna per nummer så mycket lägre än de nu föreslagna, att de icke alls kunna jemföras med hvarandra. Och gå vi till redan uppförda byggnader, så väl det senast uppförda kavallerietablissemnet för Kronprinsens husarer i Skåne som äfven den nya artillerikaserne på Ladugårdsgärdet vid drottning Kristinas väg, så befinnes, att äfven dessa kostnader äro orimligt höga, och det har till den grad frapperat flertalet af Stats-Utskottets ledamöter, att de ansett nödigt att i en särskild punkt B föreslå: »att Riksdagen vid anmälan om detta beslut må anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida, genom förenkling i den ifrågasatta byggnadsplanen samt nödig sparsamhet vid utförandet, någon minskning i den nu beräknade kostnaden för de nya kasernetablissemnet må kunna beredas.» Denna anmärkning är således alls icke mitt påfund, utan den har jag gemensam med Stats-Utskottets flertal. Att genom reparationer afhjelpa de mest trängande olägenheterna i kasernerna, medför på långt när icke så blodiga kostnader som detta skulle göra, och, mine herrar, då jag säger detta, är jag ingalunda obekant med gardeskasernerna här i Stockholm, ty det har under åtskilliga år varit mitt uppdrag att såsom besigtningssman på kronans vägnar verkställa de årliga besigtningarna af dessa kaserner, och dessutom har jag passerat graderna vid Andra lifgardet, hvadan jag temligen noga känner dessa förhållanden. Men här är icke fråga om någon utgift, här är endast fråga om tillåtelse för kronan att försälja ofantligt stora tomtarealer, på sätt den karta visar, som är bifogad Kongl. Maj:ts proposition, samt att för de inflytande medlen låta uppföra nya kasernbyggnader. Detta är godt och väl, men dermed äro dock ganska stora faror förknippade. Det synes mig oförsigtigt nog, att det i den första punkten säges, att tomterna böra belinga »ett medelpris af minst fem kronor för hvarje kvadratfot», och dertill kommer, att i detta pris äfven skola inberäknas de utgifter för gaturegleringar, som kunna komma att drabba staten, men hvarifrån husegarne skola fritagas. Det skulle således blifva ett *minimum*, hvarunder Kongl. Maj:t icke skulle kunna gå vid försäljningen. Nu är det visserligen mycket troligt, att en del af dessa tomter komma att blifva mycket

begärliga, men å andra sidan är det också sannolikt, att en stor del deraf komma att blifva vida mindre begärliga, dels af den orsaken, att en del af tomterna ligga på en mycket sank mark, så att för uppförande derå af större byggnader måste dyrbara pålnings- och grundläggningens arbeten ega rum, dels ock af den orsak, att andra delar af de ifrågavarande tomterna äro af den beskaffenhet, att deras bebyggande måste föregås af dyrbara sprängningar och grundläggningar.

En annan anmärkning, hvilken Utskottet äfven anført och hvare jag fullkomligt gillar Utskottets åsigt, är att de båda kasernerna enligt förslaget skulle komma att ligga mycket för nära hvarandra, så att den gata, som finnes dem emellan, är alldeles för smal. Detta är nu en obetydlig anmärkning och det anmärkta felet torde lätteligen kunna rättas, men värre är, att dessa kaserner, i synnerhet Andra lifgardets, hvars nuvarande byggnadsplats och exercisfält blifva begärligast, icke kunna försälas, förr än Andra gardets nya etablissement blir färdigbyggt, så att truppen kan dit inflytta, och för att bygga färdigt detta nya etablissement fordras omkring 1 $\frac{1}{3}$ million kronor. Detta skulle således dels bestridas af de tillgängliga medel, som Kongl. Maj:t har om hand, och dels skulle nödiga medel af Riksdagen lemnas i förskott för att man åtminstone skulle kunna börja dessa byggnadsföretag. Mig synes, att en idé, som jag fått, borde vara begärlig nog för krigsstyrelsen, och den går ut på, att då Chefen för Landtförsvarsdepartementet i ett föregående betänkande försäkrat, att de besparingar, som skulle kunna göras genom permittering af garnisonstrupperna under vissa förhållanden enligt det förslag, han derom framställt till Kongl. Maj:t, borde komma att uppgå till minst 500,000 kronor — nemligen för minskad föda och beklädnad af de tvångspermitterade soldaterna — så skulle man, om dessa 500,000 kronor disponerades af Riksdagen, och Riksdagen medgäfvade att de finge användas till de nya kasernernas uppförande, ju ändå hafva en god del af de erforderliga medlen, och man finge då se, huru långt krigsstyrelsen och Kongl. Maj:t kunde få dessa besparingar att räcka. Men under nuvarande förhållanden finner jag det lämpligast att Riksdagen förenar sig om den reservation, som af Herr Sven Nilsson formulerats och finnes betänkandet vidfogad, i hvilken reservation Herrar G. Eriksson, M. Jonsson och A. Persson instämt.

Denna reservation innehåller, att de »visserligen erkänt behöfvat af frågans snara lösning men — i följd af de anmärkningar som mot förslaget vid granskningen af detsamma blifvit gjorda, så väl beträffande de beräknade kostnaderna för byggnaderna som om gaturegleringen och den i sammanhang dermed stående frågan om esplanadens utsträckning och kostnadsfria upplåtelse samt med hänsyn dertill att frågan om Kongl. Lifgardets till häst etablissements förflyttning till annan plats icke nu varit i förslaget inbegripen — ansett sig icke nu kunna bifalla Kongl. Maj:ts proposition i ämnet, utan föreslagit, att Riksdagen måtte i skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga frågan i sin helhet i förnyad pröfning och till nästa riksdag inkomma med framställning i ämnet.»

Jag får således värdsamt anhålla, att Kammaren, med afslag å Stats-Utskottets förslag, ville bifalla den reservation, jag nu tagit mig friheten att uppläsa.

Ifrågasatt försäljning af viss till gardesregementena upplåten mark i Stockholm, m. m.
(Forts.)

*Ifrågasatt
försäljning af
viss till gardes-
regementena
upplåten mark
i Stockholm,
m. m.*

(Forts.)

Herr Stjernspetz: Ehuru jag icke har något egentligt emot den föreslagna operationen, utan tvärtom anser den förtjent af Riksdagens uppmärksamhet och åtminstone framtida bifall, hvarför jag äfven icke har något yrkande nu att framställa, synes mig dock förefinnas åtskilliga dunkla saker i detta Kongl. Maj:ts förslag. Så är till exempel Svea gardes tomt undantagen från försäljningen, och det finnes hvarken i Stats-Utskottets betänkande eller i Kongl. Maj:ts proposition med ett enda ord omnämmt, hvad Svea gardes kasern eller dess tomt skola användas till. Men det är begärdt och Stats-Utskottet har bifallit en ny kasernbyggnad till Svea garde. Efter hvad troligen många här i Kammaren känna, finnes det vid Svea garde en hel massa byggnader i godt skick, matsal, kokhusbyggnad, exercishus, gas och vattenledning, och hvad som egentligen brister i kasernen är bjelklaget, som är ruttet; men jag förmodar, att både väggar och tak äro i godt skick. Svea gardes kasern kan derföre, tror jag, för en jemförelsevis obetydlig summa repareras, så att den kan begagnas för manskap att bo uti. Den kunde till exempel begagnas till trängbataljonen, som då kunde komma att ligga bättre i den kasernen och närmare Ladugårdsgärdet än nu är tilltänt.

Jag för min del önskar derför gerna få veta, hvilken anledningen kan vara, att Svea gardes kasern och tomt icke på något sätt finnas omnämnda i den Kongl. propositionen. Den är för värdefull för att stå och förfalla i ruin, och då de andra tomterna skola försäljas, tycker jag, att äfven Svea gardes kasern borde vara inbegripen i det försäljningsförslag, som föreligger.

Den anmärkning, som en föregående talare framställt, att de föreslagna kasernerna komme att ligga bra nära staden i anseende till densamma framtida utveckling, finner jag äfven ganska tänkvärd, hvarför ock det förslag, som nu föreligger, icke synes mig vara fullt utredt.

Jag vill emellertid nu icke yrka hvarken afslag eller bifall, utan hoppas kunna få någon underrättelse om, hvad meningen kan vara rörande den framtida användningen af Svea gardes kasern och tomt.

Herr Montgomery-Cederhielm: Vid bedömandet af denna fråga är det två omständigheter, som böra tagas i betraktande.

Första anledningen till hela frågans uppkomst var det särdeles bristfälliga skick, hvori Svea gardes kasern befinnes. Den är nemligen så dålig, att den icke blott kräfver en högst betydlig kostnad, om den skall repareras, utan äfven är för sitt ändamål så olämplig, att, efter allt hvad jag i frågan kunnat inlemta, den, äfven om den blir fullständigt reparerad, icke kan göras för sitt ändamål lämplig. Detta gaf uppslag till frågan, och då gjordes undersökning i sammanhang med de föreslagna reparationerna i Svea gardes kasern om de andra kasernernas tillstånd och befans det, att äfven dessa kaserner väl skulle erfordra vidlyftiga reparationer. Derigenom uppstod fråga om kasern- tomternas försäljning och kasernernas förflyttande.

Den andra omständigheten, som gör att frågan torde böra snart afgöras, är, att just nu förefinnas en sådan konjunktur, som gör möjlig den mycket goda affär, som nu är i fråga. Huru länge denna goda

konjunktur, denna ifver för nybyggnader, kommer att vara och huru länge dessa höga tomtpris komma att räcka, är omöjligt att säga, och man kan väl frukta, att dessa höga tomtpris säkerligen icke länge komma att hålla stånd.

Derför synes det mig vara skäl att icke förhala tiden vid antagandet af detta förslag, som är så *utomordentligt fördelaktigt*, att statsverket kan erhålla två kaserner, som här äro i fråga, färdigbyggda efter nutida skick och i sanitärt hänseende alldeles förträffliga, med utmärkt godt läge; och efter allt detta, sedan de blifvit byggda och ordnade, kommer det ändock efter dessa beräkningar att uppstå *ett öfverskott* för statsverket af omkring 1 million kronor. Jag hemställer, om man kan tänka sig, att en sådan lyckträff kan hända annat än under alldeles ovanliga omständigheter och dessa ovanliga omständigheter äro, att tomter för närvarande äro så högt i värde.

Mot det stipulerade priset på tomterna har jag icke hört några invändningar göras, och jag tror icke heller, att de fem kronor per qvadratfot, som äro beräknade, äro för höga i anseende till tomternas läge. Det synes mig således, att denna affär är en, som man borde väl betänka sig på, innan man helt lösligt bortkastar den.

Det har här sagts, att dessa kaserner borde flyttas längre bort. Ja, det kan man visserligen säga, men jag vet dock icke riktigt, hvar man vill sätta gränsen. Om man tänker sig Stockholm i en framtid så stor som London, då räcka icke de trakter till, som varit omtalade såsom tjenliga för ändamålet och då skulle hela Ladugårdsgärdet komma att vara bebyggt. Men det torde dröja länge och man bör minnas, att om det skulle hända, att det skulle behövas nya byggnadsplatser på Ladugårdsgärdet, då blir det sannolikt lika fördelaktigt att sälja de kaserner, som der blifvit uppförda och flytta dem längre bort, som det nu är att försälja de nuvarande. Men detta är en sak, som är så långt aflägsen, att vi icke behöfva oroa oss med att tänka derpå.

Hvad som skall göras med Svea gardes kasern synes af den karta, som åtföljer Kongl. Maj:ts proposition. Den allra största delen af denna tomt ingår i regleringsplanen dels såsom tomter vid den tilltänkta regleringen, dels såsom ingående i den blifvande esplanaden, och återstoden kommer att vara kvar och höra till Svea garde, och dess byggnader skola till en stor del blifva förrådshus — huru stor del, kan jag nu icke säga.

Hvad de skäl beträffar, som man anfört mot den stora kostnaden, tror jag icke, att man kan göra mera än begära, att all möjlig sparsamhet måtte iakttagas, och det kan icke synas mig i denna fråga annat än särdeles olämpligt att inför Kongl. Maj:t börja tala om gatornas bredd o. s. v. eller huru afståndet mellan kasernerna bör vara, om det bör vara större eller mindre. Allt detta beror ju på en subjektiv uppfattning och dessa frågor hafva nog blifvit tillräckligt pröfvade hos stadsfullmäktige och i stadens byggnadskontor vid tomtregleringen tagna i betraktande. Jag tror icke, att det är skäl att ingå i tal om, huru man tycker, att dessa gator borde vara beskaffade eller hvar de borde vara belägna. Jag har nog hört talas om detta ganska mycket, men jag har alltid ansett det vara frågor, hvarmed Riksdagen icke bör befatta sig.

Ifrågasatt försäljning af viss till gardesregementena upplåten mark i Stockholm, m. m.

(Forts.)

Ifrågasatt försäljning af viss till gardesregementena upplåten mark i Stockholm, m. m.
(Forts.)

Jag kan således icke annat än finna, att, då här är fråga om en sak, som ovilkorligt länder staten till fördel på alla sätt, huru man än ser det, i det man nemligen får dessa förträffliga nya kaserner i stället för de nu eländiga utan att det kostar något och man tvärtom gör betydlig vinst på närmare 1 million kronor för statsverket genom denna försäljning, alla skäl tala för bifall.

Herr Törneblad: Utan att inlåta mig på frågan i dess helhet eller beröra de mera speciella detaljer, som angå anläggningen af de nya kasernetablissemanten, anhåller jag endast att i största korthet få säga några ord till bemötande af en invändning, som gjordes af den talare, som först yttrade sig.

Han tycktes nemligen anse, att det pris, som här har satts, hvilket är ett medelpris af fem kronor per qvadratfot, är alldeles för lågt, och han åberopade såsom skäl för detta påstående, att i närheten af dessa tomter en tomt hade sålts för 6 kronor 50 öre qvadratfoten och att, om man afräknade gator, priset skulle blifva ännu lägre.

Jag ber i afseende å dessa hans beräkningar få säga, att det visserligen är sant, att Stockholms stad har under de senare åren vuxit betydligt i invånareantal, men om man skulle göra samma beräkning, som gäلت för de nu senaste åren, äfven för en lång framtid i afseende å tillökningen af invånare, skulle man kanske icke så litet misstaga sig. Ty en noggrannare beräkning af Stockholms invånareantals tillväxt under de senaste tjugu åren visar, att det är nu under några få år, som tillväxten varit betydlig, och det är icke antagligt, att denna tillväxt skall fortgå på samma sätt under en tid af 10 å 15 år, om den kommer att fortgå. Vidare ber jag få anmärka, att om tomtplatser inom de delar, der det är beständt, att gator skola gå fram och der hus således kunna uppföras vid gata, kunna betinga ett högre pris, beror detta i viss mån derpå, att en spekulation från de enskildes sida eger rum och denna de enskildes spekulation underlättas, derigenom att desse enskilde, när de köpa af andra enskilda personer, ofta kunna betinga sig att först under loppet af en längre framtid få betala priset för tomten, på så sätt att de lemna in-teckningar i den köpta tomten såsom säkerhet. För staten åter kan något sådant naturligtvis icke ifrågakomma.

Hvad åter angår det pris, som här är ifrågasatt, nemligen *minst* fem kronor per qvadratfot, vill jag erinra derom, att det icke är längre än ett par år sedan Stockholms stad inköpte tomter, som nu hålla på att bebyggas, för 22 öre qvadratfoten, och under sådant förhållande, äfven om de nu i frågavarande tomterna äro bättre belägna än dessa af staden inköpta, torde dock den omständigheten, att dessa senare redan hålla på att bebyggas, tillräckligt bevisa, att dessa hade något värde. Jag föreställer mig således, att, när det är fråga om så stora komplexer, att de tillsammanlagdt uppgå till omkring en million qvadratfot, det icke på något sätt skulle kunna vara obetänksamt af staten att för ett pris af minst fem kronor per qvadratfot afyttra dylika tomter, i synnerhet som man icke alltid kan räkna på att tomtvärdet kommer att oupphörligt stiga, allra helst när det gäller så många tomter. Jag är naturligtvis öfvertygad om, att tomtvärdet i Stockholm kommer att

stiga i tidernas längd, men att det skulle inom 10 à 15 år stiga så mycket, att dessa tomter inom den tiden skulle betinga 20 till 30 millioner kronor, det är något som icke kan ingå äfven i den mest förhoppningsfulle tomtförsäljares fantasi. Det synes mig därför, som staden i detta fall verkligen icke skulle göra en dålig affär, allra helst som, enligt hvad jag har haft äran nämna, det här föreskrifna priset är ett *minimipris* och icke ett *maximipris*.

Hvad sedan angår platsen för förläggandet af de nya etablissemanten ber jag få erinra, att bestämmelserna härom bero på en närmare pröfning.

Jag har endast velat anmärka, att man icke bör bygga allt för stora förhoppningar på tomtvärdets stegring, helst jag vet att Stockholms stad nu säljer tomter, som äro ganska väl belägna, för ett pris, som åtminstone ingalunda öfverstiger det pris, som nu är ifrågasatt. Skulle det för öfrigt komma att uppstå någon större tomtspekulation, är Stockholms stad tillräckligt stor tomtägare för att kunna kasta in i marknaden så pass många tomter, att de nu ifrågavarande tomterna icke skulle kunna betinga det högre pris, som den af mig äsyftade talaren här har omtalat.

Jag har blott velat lemna dessa upplysningar, men anser mig i sakens nuvarande skick endast böra yrka bifall till Stats-Utskottets förslag.

Friherre Leijonhufvud: Såsom herrarne finna, är Stats-Utskottets förslag i ett och annat afvikande från Kongl. Maj:ts proposition. Jag har emellertid biträdt Stats-Utskottets betänkande, icke därför att jag varit så synnerligen belåten med förändringarna, utan därför att jag trott, att man annars icke skulle få något alls. Förhållandet var med denna kaserubyggnad, att först uppgjordes ett förslag genom försorg af dåvarande chefen för lifgardesbrigaden med biträde af åtskilliga dels officerare, dels civilarkitekter. Detta förslag blef sedermera remitteradt till Arméförvaltningen för granskning och undergick der åtskilliga jemkningar, hvarjemte äfven några icke obetydliga indragningar ansågos böra ega rum. Dessa af Arméförvaltningen framställda anmärkningar godkändes af Kongl. Maj:t, och Arméförvaltningen fick ordres att omarbete förslaget. Så skedde äfven och jag skall nu bedja att få visa, huru man sökt iakttaga all möjlig sparsamhet. De siffror, jag härvid kommer att uppgifva, afse kubikfot och äro beräknade i jemna hundratal. I första förslaget voro upptagna i chefens rum 9,300. Det nedattes i det senare förslaget till 3,000.

Majorsexpedition	från 7,100 till 2,400
Ordersal	» 30,000 » 8,400
Officerarnes samlingsrum	» 34,000 » 19,200
Krigsrättsrum	» 13,600 » 3,600
Förvaltningsdirektion	» 9,800 » 6,000
Officersarrest	» 3,600 » 1,800
Kokerskans rum	» 3,300 » 2,400
Vaktbefälhafvarens rum	» 2,800 » 1,200 o. s. v.

Det oaktadt blef, när förslaget var omarbetadt, icke någon väsentlig skillnad i kostnaderna. Hvarifrån härledde sig detta? Jo, därför

Ifrågasatt försäljning af viss till gardesregementena upplåten mark i Stockholm, m. m.
(Forts.)

Ifrågasatt försäljning af viss till gardesregementena upplåten mark i Stockholm, m. m. skall jag redogöra. Redan långt innan detta förslag börjat bearbetas, hade in- och utländska läkare börjat fästa uppmärksamheten vid de statistiska uppgifterna angående sjuklighet och dödlighet vid garnisonerade regementen, och det hade befunnits, att dessa uppgifter visat särdeles daliga resultat i jemförelse med sjukdoms- och dödlighetsförhållandena i allmänhet. Anledningen härtill var väl i någon mån den, att de unga karlarne vid garnisonsregementena, när de komma till stora städer, icke lefva ordentligt. Ett annat skäl var ock kanske det, att de i garnisonerna erhålla en mat, hvarvid de i början ej voro vana. Men hufvudskälet var dock, att de äro för trångt inqvarterade och tillgången på luft, särskildt i sofrummen, är allt för ringa.

Medicinalstyrelsen säger i afgifvet utlåtande: Bland de i Stockholm förlagda trupperna under åren 1866—1875 hafva i medeltal inträffat 5,699 sjukdomsfall. Då den effektiva styrkan i allmänhet uppskattas till 3,500 man, har således beräknadt för 100 man 112,6 årligen vårdats i kasernerna och 50,5 på garnisonssjukhuset eller tillsammans 163,1 procent varit sjukskrifne, häri dock icke inberäknade sådana som i följd af lindriga åkommor varit befriade från exercis och vaktgöring.

Dödsfallen hafva utgjort 18,23 per mille. Då under 1870—1875 dödligheten i hela Sverige uppgått endast till 18,26 procent, är således procentantalet nära lika stort inom garnisonerna, men skillnaden är, att dessa i Stockholms garnisoner inträffade dödsfall ske under den friskaste perioden af en människas lifstid och rörer unga män omkring 20 à 25 års ålder, under hvilken tid eljest dödligheten är mycket ringa. Det är således en mycket stark dödlighet och anledningen dertill är förnämligast brist på utrymme och på luft. Medicinalstyrelsen säger härom vidare: Detta inflytande af kasernlifvet, sådant det för närvarande är, gör sig gällande dels direkt genom talrika fall af sådana sjukdomar, hvilka kunna anses härröra af den allt för stora hoppackningen af manskap i kasernerna, men jente ofullständig ventilation dels indirekt, då kasernerna icke erbjuda manskapet sådan trefnad och tillfälle till lämpliga sysselsättningar och förströelser på fritiderna, att derigenom eller i någon mån ett hem för soldaten kan ersättas. Denne finner sig härigenom icke sällan frestad att söka sig ett annat sådant och beklagligen väljer han härtill vanligen krogen. Om bland det kasernerade manskapet i Stockholm förekomma ett opropotionerligt stort antal fall af sjukdomar, härrörande af missbruk af starka drycker, ligger orsaken härtill i väsentlig mån i kasernerna och i följd deraf i kasernlifvets beskaffenhet.

Men nu kommer dertill, att den dåliga luften verkar med dubbel kraft på de unga. De gamla äro härdade och de stå sig bättre, sedan de vant sig vid den dåliga luften och bränvinet. Men det är icke sådant folk ensamt man får taga i beräkningen. Det är äfven konstateradt genom erfarenheten, att dessa missförhållanden i väsentlig mån kunna afhjelpas genom större kaserner. Man har härpå ett exempel från Frankrike, från kasernen i Bourges, för det 37:e artilleriregementet. Detta regemente hade 1874—1875 189,8 procent sjuke, under det att det var förlagdt uti en gammal kasern af Vaubankonstruktion, med mittel-korridor och rum på båda sidor derom. År 1876 på hösten inflyttade regementet i den nya kasernen, och sjukprocenten

sjönk omedelbart till endast 96 procent — deraf 72,07 procent vårdade i kasernen.

Häraf ser man, att vid samma regemente, som till större delen bestod af samma folk och med samma utspisning och i allt öfrigt under samma förhållanden, sjönk siffran till en tredjedel, blott emedan man fick större utrymme. Detta är ju ganska talande.

Ser man nu på förhållandena i Sverige, så finner man, att våra läkare hafva räknat ut, huru mycket luft de anse en man behöfva. Det är omkring 30 kubikmeter eller 1146 kubikfot. Men de erkänna dock, att det kanske är något mer än som oundgängligen behöfves. Jag vill i förbigående nämna, att mellan läkarne och fortifikationen pågå ständiga vänskapliga strider, emedan läkarne sin pligt likmätigt alltjemt yrka på större förbättringar i soldaternas skötsel och inqvartering. Hvad mat och kläder beträffar, så tror jag, att de i hufvudsak icke hafva något att anmärka, men i afseende på kasneringen hafva de alltid stora och nya anspråk. Kongl. Maj:t har också befalt Arméförvaltningen att hvarje gång ett nytt kasernförslag skall upprättas, skall Medicinalstyrelsen höras deröfver. Vi som veta, att det är ondt om penningar, vi måste söka pruta och göra vårt bästa för att göra kostnaden så liten som möjligt, men vi kunna icke neka, att läkarne ofta hafva rätt. De medgifva väl, att 1146 kubikfot är något mycket, men hvad de anse såsom ett oundgängligt minimum hafva vi icke kunnat antaga.

Den militära helsovårdskomitén yttrar i afseende härpå: Längre än till en viss grad synes dock ej utan fara för manskapets helsa logementernas luftkub kunna nedbringas. Rekryterna lemna den största kontingenten till militärsjukhusen, och i synnerhet visar erfarenheten, att det fortsatta vistandet i de starkt belagda kasernrummen alstra talrika sjukdomar i respirationsorganerna och befordra i främsta rummet lungtuberkulos och tyfusfebrar. Läkarne hafva slutat med att såsom minimum fordra 572 kubikfot per man i rum, som kunna vädras väl, och som ej äro begagnade hela dagen.

Herrarne behöfva endast komma in i kasernrummen kl. 6 à 7 på morgonen och herrarne skola icke glömma den luft, som möter der.

För att nu återkomma till kasernerna, så föreslogs i det första iföreläggandet, att luftkuben per man skulle bestämmas till 420. Arméförvaltningen ansåg, i öfverensstämmelse med de af Kongl. Maj:t framlagda tabellerna, att det borde beräknas till 500 kubikfot, eller i alla fall 72 kubikfot per man mindre än läkarnes minimum. Det var 80 kubikfots tillökning i utrymme och detta verkade en högst betydlig tillökning i kasernernas massa och kostnaden därför. Det var också ett hufvudskäl, hvarför icke en nedsättning i den först beräknade kostnaden kunde ega rum. Ett annat skäl var att, för att få bättre utrymme och luft, måste äfven kasernen flyttas ett stycke ostvart hän, hvarvid man kom till en bergklint, som måste sprängas bort. Derigenom blef planeringskostnaden större, hvilket också i sin mån vållat, att någon väsentlig nedsättning i kostnaden icke kunnat ega rum. Jag tror dock, att man gjort så stora besparingar som möjligt varit och, oakadt jag icke vill klandra, att Utskottet önskar än ytterligare in-

Ifrågasatt försäljning af viss till gardesregementena upplåten mark i Stockholm, m. m.

(Forts.)

Ifrågasatt försäljning af viss till gardesregementena upplåten mark i Stockholm m. m. (Forts.)

skränkningar, är jag af den uppfattningen, att några väsentliga sådana icke kunna bringas till stånd.

I afseende på värdet af tomterna vill jag vidare säga, att det af Kongl. Maj:t föreslagna priset, 5 kronor, är verkligen högt. Jag stannade vid 4 kronor och några ören och vågade icke påräkna högre pris. Jag har för min del efter de resonnement, jag har haft med sakkunnige byggmästare, kommit till den uppfattningen, att en reduktion af tomtpriisen förestår. Ett så högt pris som 5 kronor är mycket i en stad som Stockholm, der det icke råder någon brist på tomter, ty inom Stockholms nuvarande område finnas rum för åtminstone en half million menniskor att bygga och bo. Hvad som drifvit upp prisen är dels spekulationer och dels den omständigheten, att stadsfullmäktige ansett sig behöfva köpa in en mycket stor mängd tomter. En del deraf måste staden slutligen sälja och då blir det ingen brist på tomter. Jag tror derföre, att det är försigtigast att icke gå längre än till emellan 4 och 5 kronor, men då Chefen för Landtförsvarsdepartementet efter nya upplysningars inhemtande vågat utlofva fulla 5 kronor, så har jag intet deremot att invända.

Då vidare Stats-Utskottet fäst sig vid sådana detaljer, som bredden på gatorna, så vill jag säga, att med sådant behöfver icke Riksdagen befatta sig. När man vet, att Drottninggatan är 37 fot bred och de nya gatorna i allmänhet 60 fot och vid dessa 60 fot breda gator få byggas 5 våningars höga hus, så tror jag, att vid denna kasern, som endast skall innehålla två våningar, en gata med 60 fots bredd är tillräcklig. Men det är en sak, som tillkommer Kongl. Maj:t att afgöra. Hvad som mest talar emot att öka gatans bredd är, att man då kommer ned från bergets sluttning ned i kärret med östra kasernområdet.

Icke heller tror jag, att detta pris skall i sjelfva verket kunna anses högt, jemrördt med många andra. Jag vill påminna om, huru det går till, när Riksdagen säger, att det skall prutas och Kongl. Maj:t får taga den summa, som Riksdagen beviljar. Då får Arméförvaltningen ordres att bygga för den beviljade summan, men det blir snart ett förskräckligt skrik från dem, som skola begagna lokalerna, om att det och det, som upptagits i det ursprungliga förslaget, icke kan undvaras. Så var t. ex. förhållandet med dragonernas kasernbyggnad. Man nedprutade der först kostnaden till 440,000 kronor, men fick sedermera tillbygga exercishus, vattenledning och annat mer, så att hela kostnaden åter steg till emellan 510 à 520,000 kronor, och på det sättet har man kommit till den siffran, som fattades. Svea artillerikasern kostar nu inalles 1,612,634 kronor. Herrarne minnas säkerligen, att åtskilligt blifvit gjordt efter det första anslagets beviljande och att till och med entreprenören, som icke gick ut med de vilkor, han åtagit sig, måste gå in till Riksdagen och tigga och bedja för att få en liten ersättning för det, han gjort till öfverlopps. Det nya i Helsingborg uppförda etablissementet har äfven blifvit uppbyggt styckevis. Kostnaden derför går till omkring 625,000 kronor. Jag vill vidare omnämna ett etablissement i Finland, hvarom också talades åtskilligt vid 1883 års riksdag, nemligen det för den Nyländska bataljonen. Det är byggt för befäl och manskap vid bataljonen, som uppgår till 400 man och

var beräknadt till en kostnad af 2,500,000 mark, motsvarande 1,836,000 kronor. Härpå gjordes dock vid utförandet en besparing på omkring 200,000 mark.

De finska träkasernerna kosta i medeltal 780,000 mark eller 562,000 kronor, således icke något smörpris.

Vi hafva förut i dag voterat för en tillbyggnad till Riksarkivet $\frac{1}{2}$ million kronor, och det är ingen stor byggnad. Jag tror således icke, att det ifrågasatt pris är så synnerligen högt beräknadt. Att flytta kasernen längre ut, bort på Ladugårdsgärdet, det tror jag först och främst att Kongl. Maj:t icke kommer att gå in på och för öfrigt tror jag icke heller att det går för sig, ty man stöter då på ett så kalladt laboratoriekärr, om man icke eljest skall gå långt ut på gärdet, der jag icke tror att Kongl. Maj:t vill hafva kasernen och i allt fall skulle det då blifva nödigt att bereda utrymme för befälet att bo i kasernen, hvilket skulle komma att betydligt föröka kostnaden.

På dessa grunder anhåller jag, som icke velat reservera mig mot motiven, emedan de så litet betyda, om bifall till Utskottets betänkande, sådant det för närvarande befinnes.

Herr Casparsson: Den föregående talaren antydde, att någon nedsättning i den af Kongl. Maj:t beräknade kostnaden troligen icke skulle kunna ske, men man kunde ju försöka, menade han, på sätt Stats-Utskottet föreslagit. Jag vågar både tro och hoppas, att en nedsättning skall kunna ske. Om man beräknar kostnaden i förhållande till det manskap, som skulle i dessa etablissement inrymmas, nemligen 1,600 man, så skulle det för hvarje man utgöra 1,955 kronor. Ser man på hvad det nyssnämnda kavallerietablissementet i Stockholm kostade, så beviljade Riksdagen 440,000 kronor, men det har enligt den siste talarens uppgift kostat 510,000 till 520,000 kronor. Antag att det kostade 520,000 kronor. Det var beräknadt för 300 man och 300 hästar, det gör för häst och karl sammanräknadt 1,733 kronor, således mindre än hvad som här föreslagits för en karl ensam.

Jag skall icke fördjupa mig i detaljerna af kostnadsberäkningen, så mycket mindre, som de ritningar, hvilka lemnats till Stats-Utskottet, enligt uppgift, varit delvis antiqverade, emedan åtskilliga förändringar vidtagits efter deras första upprättande. Beträffande kaserbyggnaden, skall jag derföre icke ingå i någon undersökning, men hvad angår kanslihuset, som skulle utgöra etablissementets midtelparti, så är det beräknadt till en kostnad af 157,700 kronor. Det skulle innehålla tillsammans 41 rum med inberäknande af alla arrester och smårum, hvilket gör en medelkostnad per rum af 3,846 kronor. Beräknar man då, såsom vanligt i Stockholm, ränta och amortering till 8 procent, blir årligen hyran per rum 307 kronor. Jag föreställer mig, att detta verkligen är något högre, än det skäligen borde vara, och jag hoppas derföre, att någon nedsättning skall kunna ske. Betraktar man sedermera utrymmet, så visar sig, att i första våningen föreslagits, att vakt-hafvande kaptenen skall hafva 3 rum, vakthafvande subalternen 2 rum, krigsrätten 2 rum och förvaltningsdirektionen 2 rum. I andra våningen beräknas till samlingsrum för officerarne 2 rum och till »officerarnes toalett» 2 rum, för chefen och chefskansli 2 rum, för tjenstgörande

Ifrågasatt försäljning af viss till gardes-regementena upplåten mark i Stockholm, m. m.
(Forts.)

Ifrågasatt försäljning af viss till gardes-regementena upplåten mark i Stockholm, m. m.
(Förta.)

majoren och majorsexpeditionen 2 rum, åtskilligt annat att förbigå. Jag tror sålunda verkligen, att äfven beträffande utrymmet skulle kunna ske några nedsättningar, utan att derföre de militära fordringarne skulle behöfva eftersättas. Jag kan icke neka till, att när denna fråga, om att bygga en kasern för en och en half million kronor, ställes i samband med våra militära tillgångar i öfrigt, så ligger en allt för skriande motsats mellan denna apparat och den vanmakt, hvari vårt försvarsväsen i öfrigt befinner sig. Och för att taga ett exempel äfven från annat håll: när med anledning af Upsala universitets 400-åriga tillvaro framställning gjordes om uppförande af en ny universitetsbyggnad, och för sådant ändamål behöfdes ett anslag å en million kronor, ansåg sig Kongl. Maj:t kunna begära blott 740,000 kronor, hvilket belopp Riksdagen ock genom gemensam votering beviljade. Men när man till ett sådant ändamål icke vågade komma fram med begäran om högre belopp, än 740,000 kronor, då synes mig verkligen, som om den nu ifrågavarande kostnaden af 1½ million kronor för en kasern vore något högre, än den borde vara. Det är af denna orsak jag utan tvekan ansett mig kunna tillstyrka den skrifvelse Stats-Utskottet föreslagit, fullt förvissad som jag är, att Kongl. Maj:t skall fästa afseende vid Riksdagens uttryckta önskan, och att det skall finnas möjlighet att något nedsätta beloppet. Det är af denna anledning som jag biträdt Stats-Utskottets förslag, hvartill jag naturligtvis yrkar bifall.

Herr Lindhagen: Jag har begärt ordet egentligen för att söka konstatera två saker. Den ena att den gatureglering, som blifvit föreslagen i Kongl. Maj:ts proposition, verkligen är god. Inom Utskottet skall, enligt hvad mig blifvit sagdt, någon anmärkning gjorts äfven i detta afseende; och då jag tror mig hafva någon erfarenhet i den vägen, ber jag för min del få förklara, att en sådan anmärkning, om den gjorts, varit utan fog, emedan den föreslagna regleringen ovilkorligen kan anses för god.

Det andra, som jag ville konstatera, är att Stockholms stad icke har något särskildt intresse i den förevarande frågan. Det lider intet tvifvel att tillräckligt utrymme finnes för stadens utvidgning, utan att kronans tomter behöfva för sådant ändamål tillitas. Ja, staden har sjelf mark till milliontal qvadratfot att försälja, och är i stånd att lemna ut byggnadstomter i tillräcklig mängd, åtminstone för ett tiotal af år. Den behöfver således icke med särskilda uppofferingar köpa sig utvidgning åt annat håll. Det har anmärkts, att kronan borde kunna pressa ned vilkoren för gatornas afstående. De vilkor, staden här uppställt, äro emellertid desamma som ständigt bestämmas för enskilda personer, och det finnes ingen anledning för staden att bestämma andra vilkor för kronan än för enskilda. En talare har yttrat, att tidpunkten nu ej vore lämplig för en försäljning, emedan, om man väntade något längre, ett jämförelsevis högre pris kunde erhållas. Ja, det är naturligtvis en spekulationsfråga, som Riksdagen har att taga i betraktande. Här om har en talare förut yttrat sig och jag instämmer med honom. Det är nemligen så, att å ena sidan Stockholms stad visserligen på senaste tiden tilltagit i folkmängd ojemförligt mycket emot hvad förut varit förhållandet, men att å den andra det ej står i mensklig makt

att beräkna, huru länge detta skall fortgå på samma sätt. Tomt-
spekulationer kunna väl drifva upp priset, men det beror dock hufvud-
sakligen på skyndsamheten af stadens utveckling. Nu ökas folkmängden
med 8 till 9 tusen personer årligen, och så länge det fortgår, bidrager
det i väsentlig grad att hålla tomtpriisen uppe. Hufvudstadens redan
planlagda område kan utan tvivel rymma en folkmängd af 600,000
inbyggare, och då staden nu har endast 200,000 sådana, så inses
lätt hvilken betydlig tid måste i hvarje händelse åtgå, innan det redan
planlagda området blir helt och hållet taget i anspråk. Det är således
icke skäl, att staten, om han verkligen vill göra en god affär, spänner
bågen så högt, att hela förmånen går honom ur händerna. Då härtill
kommer, att det i Kongl. Maj:ts proposition och Stats-Utskottets utlå-
tande omtalade pris af fem kronor qvadratfoten förutsättes såsom
minimum, så riskerar ju staten ingenting, ty Riksdagen bör väl kunna
antaga, att Kongl. Maj:t ser till, att marken icke säljes för mindre,
än dylik mark under nuvarande tidpunkt kan betinga. En annan
talare har visserligen invändt, att det vore för djerft att sätta 5 kronor
såsom *minimum*. Jag kan ej heller dela hans åsigt, utan tror, att
ett *minimum* af 5 kronor är lagom och väl träffadt.

Någon kunde anmärka, att kronan borde söka tvinga sig till för-
delaktigare vilkor på sådant sätt, att hon gjorde gaturegleringen sämre,
än som nu är föreslaget, enär Stockholms stad hade intresse i att bibehålla
staden i ett prydligt skick, och sålunda kunde göras villig att köpa sig
fri ifrån en sådan vandalism genom att lemna billigare vilkor. Man kan
dock svårligen förutsätta, att staten sjelf skulle vilja göra hvad ingen
enskild skulle kunna förnä sig till för att rent af förstöra sin hufvud-
stad, och det endast för en inbillning att derigenom kunna bereda sig
en större vinst; och för öfrigt böra statens målsmän lika väl som den
enskilde hafva reda på huru en affär rätteligen skall skötas och således
veta, att i samma mån man försämrar gatorna till utseende och be-
skaffenhet i öfrigt, i samma mån sätter man ned värdet på de bred-
vidliggande tomterna, man önskar sälja.

För min del anser jag således, att Kongl. Maj:ts förslag är väl-
betänkt och godt; och jag kommer därför att rösta för bifall till Ut-
skottets tillstyrkande hemställa.

Herr Statsrådet Ryding: Det synes mig som om på sidorna 2—3
i Stats-Utskottets utlåtande så tillräckliga skäl vore anförda, att endast
genom dem Kongl. Maj:ts nu gjorda framställning kunde både för-
klaras och försvaras. Af det som står der sen I, mine herrar, att
Svea gardes kasern befinner sig sedan flera år i ett sämre tillstånd;
att vid närmare undersökning det befunnits, att tillståndet var sådant,
att kasernen endast genom ganska vidlyftig och kostsam reparation kan
komma i någorlunda drägligt skick; att kostnaderna härför skulle uppgå
till 375,000 kronor, och att det oakadt kasernen icke skulle blifva
ändamålsenlig; golfutrymmet vore ändå för litet och en mängd andra
olägenheter stode kvar. Under sådana omständigheter ansåg icke krigs-
styrelsen skäl att begära 375,000 kronor för att åstadkomma en re-
paration.

Man frågade sig då, om man icke kunde gå till väga på annat

Ifrågasatt sätt och begagna de lyckliga konjunkturerna, som förefunnos, samt försäljning af genom försäljning af de tomter, hvarå gardeskasernerna äro belägna, viss tillgardes, skaffa erforderliga medel till nya, fullt tidsenliga kaserners uppförande. regementena Sedan förslag härtill utarbetats, har Kongl. Maj:t nu framlagt proposition till Riksdagen om att få sälja dessa tomter till ett pris af *minst* 5 kronor per kvadratfot och att få bygga upp kaserner för *högst* den angifna summan. Resultatet af ett bifall till den Kongl. propositionen skulle således ju blifva en vinst för staten af *minst* 973,825 kronor. Jag vet *högst* få tillfällen, då staten kunnat göra en så god affär, få två nya kaserner och nära en million kronor dessutom med endast uppföring af de nu varande kaserntomterna.

upplåten mark i Stockholm, m. m. (Forts.)

Framställningen lyder på *minst* 5 kronor kvadratfoten. Huru man kommit till den siffran, skall jag be att med några ord få beröra. Ursprungligen föreslogs att begära 4 kronor kvadratfoten, men som några trodde, att Riksdagen skulle anse detta för lågt, så inforrades yttranden icke blott från byggmästare här i Stockholm, hvilka hade erfarenhet i dylika affärer, utan äfven från stadsingenjörerna, och efter långa öfverläggningar med dem kom man till detta medelpris af 5 kronor. Det erhöles på det sättet, att de tomter, som ligga närmast Strandgatan, ansågos stå för närvarande i *högre* pris än 5 kronor. Strax bredvid kaserntomterna ligga andra staten tillhöriga tomter, nemligen gamla veterinärrättningens, och sistlidne höst inkommo anbud å dessa, lydande på 7 kronor kvadratfoten. Detta tyckes antyda, att de tomter, som ligga vid Strandgatan och nära Esplanaden kunna för det närvarande anses vara värda 7, 8 à 9 kronor kvadratfoten, men lika säkert är också, att de, som ligga längre bort, vid smågatorna, komma att betinga ett vida lägre pris, och det är derföre som regeringen ansett sig kunna fastställa 5 kronor såsom ett medelpris.

Vidare har, såsom jag sade, regeringen begärt, att kasernerna skulle få uppföras till *högst* det pris, som är utsatt, 1,569,300 kronor för den ena samt 1,440,300 kronor för den andra. Hvad dessa pris angår, så torde Kammarerna endast af ordet *högst* finna, att Kongl. Maj:t vill göra de ytterligare besparingar, som kunna vara möjliga. Men man får icke bedöma priset för ett kasernetablissemment efter samma måttstock som priset för vanliga boningshus, ty kasernetablissemmentet innehåller en mängd byggnader, som icke förekomma vid de privata husen. Att priset kan tvingas ned är möjligt, flera hafva så sagt, men om man kommer och säger, att hvad här föreslagits är för dyrt i jernförelse med kostnaden för andra kaserner, skall jag be att få lemna några upplysningar från andra håll, och jag vill dervid särskildt fästa uppmärksamheten på att dessa kaserner skola uppföras i hutvudstaden, der en mängd främmande militärer göra besök och der man i allmänhet vill bygga kasernerna, likasom alla större byggnader, något prydligare och bättre, än som under andra omständigheter vanligen iakttages.

I Helsingfors är, såsom en talare redan nämnt, för Nylands bataljon uppbyggt ett kasernetablissemment af sten, hvarför priset uppgått till 1,609,000 kronor. Jag nämner denna kasern ånyo, emedan jag har andra sifferuppgifter än hvad förut uppgafs. Kasernen är nemligen beräknad för 597 man med befäl och underbefäl. Om man

då besinnar, att hvardera af de här föreslagna kasernerna är beräknad för 800 man och dessutom 40 underofficerare, så tyckes icke priset en och en half million vara för högt. En annan hufvudstad, som byggt nya kaserner på sista tiden, är Dresden. En hel liten kasernkoloni har der växt upp på en höjd utanför staden. På densamma har slöats pryd- nader, för att den skall taga sig fördelaktigt ut från utsigtspunkter i staden. Der förekommer ett etablissement för en jägarebataljon af 300 man, och priset för detta etablissement har uppgått till icke mindre än 1,350,000 kronor. Herrarne kunna jemföra detta med den kostnad, jag nyss nämnde för en 800 mans kasern. Men samtidigt byggde man en annan kasern inne i staden och den kostade icke mera än halftva summan, således omkring 670,000 kronor. Om jag tager denna proportion 670,000 kronor för 300 man, så skulle kostnaden för en kasern för 800 man gå till omkring 1,800,000 kronor. Vi finna således, att de kostnader, som här äro föreslagna för de nya gardeskasernerna, icke äro så mycket för höga, att man deraf kan hemta skäl för ett afslag.

Ett par frågor äro framställda, som jag ber att få besvara. Den ena är, hvarför icke kasernerna flyttas längre bort. Ett skäl dertill är, att ligga de så långt från staden att proviant och dylikt måste transporteras dit en längre väg, så kommer priset för varorna att ställa sig dyrare, och detta, det må vara ett eller endast ett halft öre per portion, föranleder dock en ganska hög utgift per år. Ett annat skäl är dessutom, att en stad, som försöker vidga sig så mycket som Stockholm, icke ogera vill söka komma åt en sådan plats som Ladugårdsgärdet; dock är det nödvändigt för regementena att hafva en exercisplats icke allt för långt aflägsen från kasernerna. Genom att nu förlägga kasernerna, såsom här är föreslaget, klipper man utaf stadens utvidgning åt Ladugårdsgärdet och detta är enligt mitt förmenande en stor fördel.

En annan talare har frågat, hvartill Svea gardes nuvarande kaserner och tomter skulle användas. Jag vill endast komplettera, hvad som förut svarats derpå. En del af tomterna ingå bland dem, som enligt Kongl. Maj:ts plan skulle försäljas. Beträffande sjelfva byggnaderna åter, så, när armén under sista åren måst till flottan öfverlemna icke så få förrådsbyggnader på Skeppsholmen, är det nu nödvändigt tillse, att det finnes ett tillräckligt antal dylika byggnader för arméns räkning, och till detta är en del af de kvarvarande byggnaderna på Svea gardes tomt beräknad. Äfven har man talat om att möjligen inreda en till epidemisjukhus, emedan ett sådant behöfves i närheten af kasernerna.

Ett tredje skäl hvarför det icke föreslagits att nu sälja alla tomterna är äfven, att man anser, att skull man få väl betalt för tomter, hör man icke på en gång släppa ut för många i marknaden — sjelf förstår jag icke tomtspekulationer, men så har man sagt — och man har äfven påstått, att skäl är att hålla på några tomter, i synnerhet som, sedan de närläggna kvarteren blifvit bebyggda, de kvarvarande komma att stiga i pris. Detta är också orsaken, hvarför icke hästgardets kaserns ombyggnad nu äfvenledes är tagen med i beräkningen.

Jag begagnar tillfället att säga att de afvikelser från Kongl. Maj:ts förslag, som finnas i Stats-Utskottets hemställan, icke äro så betydliga att icke Kongl. Maj:t kan acceptera densamma, i synnerhet

Ifrågasatt försäljning af viss till gardesregementena upplåten mark i Stockholm.
m. m.

(Forts.)

Ifrågasatt försäljning af viss till gardes-regementena upplåten mark i Stockholm, sedan af chefen för fortifikationen blifvit upplyst, att icke något hinder aflygger i bestämmelsen i 2 punkten, att af de influtna medlen för försäljningen skulle under år 1886 få användas endast 1 million kronor till påbörjande af de nya kasernbyggnaderna. Jag yrkar därför bifall till Utskottets hemställan.

m. m.

(Forts.)

Herr Bäckström: Då jag är en bland de af Stats-Utskottets ledamöter, som personligen besågo Svea och Andra gardets kasernbyggnader, för att med egna ögon se huru de sågo ut, kan jag icke annat än vitsorda behöfligheten af nya kaserner, och det förvånar mig, att så många af Utskottets ledamöter reserverat sig emot beslutet, ty inom Utskottet var det ingen enda, som icke ansåg byggnaderna särdeles olämpliga. Hvad särskildt Svea gardes kasern beträffar, så kan det anses vara lifsfarligt för dem, som skola vistas der. När man kommer in der, ser det på vissa ställen ut som om man koume in i en skog, så många stöttor finnas, för att icke golf och tak skola ramla ned, och jag är öfvertygad om, att det icke finnes någon ledamot, hvarken af Första eller Andra Kammaren, som skulle anse sig kunna så herbergera sina tjenare.

Hvad dyrheten af de föreslagna nya kasernbyggnaderna beträffar, är det möjligt, att kasernerna kunde byggas billigare, men jag vill fästa uppmärksamheten på att om vare sig den enskilde eller det allmänna bygger, blir det alltid dyrt, och därför får man icke allt för mycket fästa sig vid den höga kostnaden.

Jag får på det högsta tillstyrka Utskottets förslag.

Herr Casparsson: Det är mycket som växer med tiden här i verlden, så äfven kostnaderna för kaserner. När dåvarande chefen för generalstaben afgaf sitt underdåniga förslag den 8 December 1876, upptog han på sidan 56, att för 250,000 kronor kunde fyra kompanipaviljonger uppföras i Stockholm, således för 500,000 kronor paviljonger för åtta kompanier. För ytterligare 250,000 kronor kunde stabshus samt exercis- och sjukhus uppföras, alltså hela etablissemnet sammanlagdt för en summa af 750,000 kronor. Vidare säger han på sidan 59, att en kasern för en bataljon af Skaraborgs regemente i Sköfde kostade 400,000 kronor eller ungefär hälften af kostnaden för en kasern för ett helt regemente, och i full öfverensstämmelse med den först lemnade uppgiften upptager han i Bil. Litt. G hvarje af de nya erforderliga kasernbyggnaderna till 796,350 kronor, deribland en i Stockholm för Uplands regemente.

Det är dessa siffror, som hafva ingifvit mig den glada förhoppningen att den nu uppgifna kostnaden skulle kunna nedsättas under hvad som är ifrågasatt, och jag är temligen viss att denna min förhoppning icke helt och hållet skall behöfva gäckas.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att i afseende på förevarande punkt framstälts följande yrkanden: 1:o att Utskottets hemställan skulle bifallas; 2:o) af Friherre *Klinkowström*, att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, skulle antaga det förslag, som innefattades uti den af Herr

Sven Nilsson mot förevarande utlåtande afgifna reservation; samt *Ifrågasatt försäljning af viss till gardesregementena*
3:o) att Utskottets hemställan skulle af Kammaren afslås.

Härefter gjordes propositioner enligt dessa yrkanden, och för-*uppläten mark i Stockholm, m. m.*
klarades propositionen på bifall till Utskottets hemställan vara med
öfvervägande ja besvarad. *(Forts.)*

2—4 punkterna samt afdelningen B.

Biföllos.

Föredrogs å nyo Stats-Utskottets den 9 och 12 i denna månad *Försäljning af egendomen Frescati m. m.*
bordlagda utlåtande N:o 56, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition
angående försäljning af den under Haga Kongl. lustslott lydande
egendomen Frescati jemte lägenheten Gustafsborg.

Hans Excellens Herr Statsministern Themptander: Det är med hänsyn till önskvärdheten af att bereda Vetenskapsakademien tillfälle att förvärfva sig en lägenhet, som lämpar sig för den trädgårdsskola, som utgör föremål för Bergianska stiftelsen, som jag vågar fästa Kammarens uppmärksamhet på vigten af att en annan utgång i detta fall vinnes, än hvad Utskottet har tillstyrkt. Det är naturligtvis af ett visst allmänt intresse, att en så beskaffad anläggning kommer till stånd, det är af vigt att denna anläggning, för att den må utöfva det afsedda gagnet, eger förmånlig belägenhet och dertill erbjuder sig ett tillfälle genom förvärfvande af ifrågavarande lägenheter. Det kan väl under sådana förhållanden icke vara så synnerligen stort anspråk, som här ställes på statsverket, att lemna sin medverkan för ändamålet, då man måste erkänna, att staten får väl betaldt för sin fastighet. Stats-Utskottet har ju ock erkänt, att det finner försäljningen för det allmänna förmånlig och det synes mig, att då borde någon egentlig tvekan i saken icke vidare förefinnas. Det har emellertid såsom skäl för afstyrkandet blifvit anfördt, att man anser det icke vara lämpligt att bilda någon särskild fond af köpeskillingen, emedan detta i allmänhet strider mot Riksdagens uppfattning. Jag tror mig dock kunna försäkra, att om i allmänhet man anser, att särskilda fonders bildande icke är lämpligt, så är det naturligtvis beroende derpå, att man anser sjelfva bestyren med förvaltningen medföra åtskilligt arbete, men icke kan man här skäligen påstå, att det plus i Statskontorets arbete, som skulle uppstå genom bifall till Kongl. Maj:ts proposition, skulle blifva af någon egentlig betydelse. För öfrigt har det synt mig, att det sätt Kongl. Maj:t föreslagit, då han hemställt, att denna fond skulle ställas under Statskontorets förvaltning och räntan utbetalas till underhåll af Haga lustslott, innebär den mest naturliga lösning af frågan, därför att då staten för närvarande icke disponerar eller hemtar någon afkastning af ifrågavarande fastighet, så måste det vara staten alldes likgiltigt, om denna dess tillhörighet består i en fastighet, af hvilken staten icke får någon afkastning eller i ett mot denna fastighets värde fullt svarande kapital, staldt under statsverkets egen förvaltning och

Försäljning af egendomen Frescati m. m. om hvilket orubbade bevarande det således icke kan finnas ringaste tvifvel.

(Forts.) På grund af dessa skäl hemställer jag till Kammaren, huruvida icke den skulle finna lämpligt att med afslag å Utskottets betänkande bifalla Kongl. Maj:ts proposition.

Friherre von Essen, Fredrik: Såsom Hans Excellens Statsministern yttrade, har anledningen till det afslag, som Stats-Utskottet föreslagit Kammaren att besluta, berott derpå, att Utskottet icke ansett det vara med god ordning öfverensstämmande att bilda särskilda fonder för särskilda ändamål, hvarigenom statsregleringen skulle betydligt försvåras och väsentligen inskränkas, då icke Riksdagen har sin fria pröfningsrätt i hvarje fall. Utskottets afstyrkan är således grundad på den princip, som länge gjort sig gällande inom Utskottet, och icke i sjelfva saken.

Hvad nu detta särskilda fall beträffar, har Hans Excellens framhållit, att besväret med förvaltningen af en sådan fond som denna blefve ganska obetydligt och att således från den synpunkten intet giltigt skäl för afslag finnes. Men det är att märka, att under dessa kungsgårdar Haga och Ulriksdal lyda ett ganska stort antal lägenheter, hvilka för närvarande äro utarrenderade till obetydliga belopp, men hvilka kunna komma i fråga att afyttras, och har man då en gång tillämpat denna princip, att försäljningssumman skulle ingå till en särskild fond, skulle det vara följdriktigt att framdeles fortgå på samma väg. Det är visserligen sant, att inkomsterna för underhåll af kungsgårdarne nu äro ganska obetydliga mot hvad underhållet kostar, ty sasom af den Kongl. propositionen upplyses, har H. M. Konungen dertill använt af egna medel icke mindre än 80,000 kronor, deraf 72,900 kronor till underhåll af Haga, hvilka medel under de senaste åren sedan 1873 utbetalats ur hans egen kassa. Det kan derföre synas vara skäl att i någon mån ersätta sådana kostnader och åtminstone sätta Kongl. Maj:t i tillfälle att betala de blifvande utgifterna för underhållet genom ett större dertill afsedt anslag. Emellertid hafva nu svårigheter mött att formulera ett beslut i detta afseende, då man icke kunde bestämma någon viss summa, motsvarande räntan på köpeskillingen för de försälda lägenheterna, emedan det icke var framstäldt något förslag derom och för öfrigt första hufvudtiteln redan var reglerad. Derför blef Utskottets hemställan om afslag.

Deremot kunde man tänka sig, att saken skulle kunna ordnas sålunda, att Riksdagen bifölle den Kongl. propositionen med afseende å försäljningen, hvilket i och för sig är af synnerlig vigt för Vetenskapsakademien, samt, förutsatt att den åsigten blefve gällande, att någon fond för all framtid icke borde bildas af försäljningssumman, medgifve, att räntan af det influtna beloppet finge under Konungens lifstid användas till det ändamål, som i propositionen angifves, hvarefter ny reglering kunde ske. I sådant afseende tillåter jag mig att framställa yrkande, hvarpå jag hos Herr Grefven och Talmannen anhåller om proposition. Det skulle afse bifall till Kongl. Maj:ts proposition, hvad beträffar den första delen, men med följande förändring i den senare delen: »äfvensom att omförmälda köpeskillning må till Statskontoret

inlemnas för att användas på sätt, som för medel influtna genom försäljning af andra kronolägenheter är stadgadt, samt att räntan å köpeskillingen efter 4 procent under Hans Maj:ts Konungens lifstid må få användas till bestridande af de med underhållet af Haga slott förenade utgifter, dock att, om Ulriksdals lustslott tillfälligtvis skulle komma i behof af särskildt understöd utöfver det dertill anvisade statsanslaget, bristen måtte, i händelse Haga slotts tillgångar skulle sådant medgifva, få af berörda ränta fyllas.»

Som Kammarens ledamöter behagade finna, är det ingen vidare förändring i den Kongl. propositionen än att räntan efter 4 procent skulle disponeras till det afsedda ändamålet under H. M. Konungens lifstid, men att medlen skulle inlevereras till statsverket på samma sätt som för andra liknande medel är bestämdt. Jag anhåller om proposition å detta mitt förslag.

Herr Montgomery-Cederhielm: Det förhåller sig så, att det skrifna motivet för afslag å den Kongl. propositionen är, att man icke vill, att det skall bildas några särskilda fonder; men det verkliga motivet är, att det ansågs att det skulle blifva allt för mycken inkomst, som härigenom bereddes Haga lustslott. Förhållandet är, att i denna stund har Haga af dessa fastigheter en årlig inkomst af 1,439 kronor 50 öre, då deremot inkomsten efter 4 procents ränta på försäljningssumman skulle gå till öfver 9,000 kronor. Detta kan man visserligen anse vara oegentligt. Om en enskild person gör en sådan affär, är det icke endast lofligt utan mycket berättigadt; men det ansågs, att när ett lustslott redan har ett statsanslag af 8,000 kronor om året, vore det bra mycket, om det nu skulle få dessutom dessa 9,000 kronor, det vill säga mera än det nuvarande statsanslaget. Att man så resonerar, kan man omöjligen i den skriftliga motiveringen omtala, utan man gör dessa reflexioner inom sig, och de, som så hafva tyckt, hafva icke heller sagt det i Utskottet, men de hafva röstat på det sättet.

Jag tror, att med den utgång frågan fick i Utskottet och med de bestämda åsikter, som der yttrades, beslutet i Andra Kammaren är gifvet och att således denna proposition icke kommer att bifallas, och då anser jag, för min del, att ett sådant förslag, som det nyss af Friherre von Essen upplästa, kan vara ganska lämpligt, emedan det blefve en opinionsyttring från denna Kammare och visade att man lifligt inser nyttan af förslaget i afseende på försäljningen både för Vetenskapsakademien och för statsverket; för Vetenskapsakademien, emedan en bättre lägenhet än denna föreslagna säkerligen icke finnes i Stockholms granskap, vare sig man afser jordmånens beskaffenhet eller belägenheten nära sjö och jernväg eller det nära granskapet till hufvudstaden, och för statsverket, emedan det är ett mycket högt pris som betalas, det uppgår ända till $7\frac{1}{2}$ öre per kvadratföt, hvilket ändå för en egen- dom, belägen $\frac{1}{4}$ mil från staden, är rätt mycket. För hela området af 65 tunnland skulle priset blifva 230,000 kronor, hvilket är högt. Försäljningen är således fördelaktig ur båda dessa synpunkter och enda svårigheten är, att man icke vill gifva Haga lustslott så stora fördelar, som det skulle få enligt den Kongl. propositionen. Men nu

Försäljning
af egendomen
Frescati m. m.

(Forts.)

står frågan således i den form, att den icke för närvarande torde af Riksdagen bifallas. Det hindrar icke att, om propositionen nu blir afslagen, den kommer en annan gång åter, och då tror jag, att den måste göras på sådant sätt, att någon viss mindre summa lemnas till Haga lustslott, men icke hela räntan. Med en sådan modifikation eller måhända någon annan kan nog förslaget gå igenom, men icke helt och hållet på det sätt, som nu yrkats. För min del kan jag gerna instämma i friherre von Essens förslag.

Herr Lindhagen: Det tillfälle till försäljning af ifrågavarande lägenheter, som nu erbjuder sig, är nästan enstaka, ty det är icke antagligt att staten skall på lång tid kunna betinga sig ett sådant pris på den ifrågavarande egendomen, som nu är bjudet. Vetenskapsakademien är villig att med stora uppoffringar anlägga en botanisk trädgård, och har dertill ej kunnat finna annan lämplig plats, än den ifrågavarande; men akademien kan icke skjuta upp huru länge som helst med att verkställa denna stora anläggning, utan i fall staten på grund af små betänkligheter icke vill gå in på denna försäljning nu genast, så nödgas Vetenskapsakademien ett inskränka anläggningen till det allra nödvändigaste, som erfordras för att uppfylla villkoren i det testamente, på grund hvaraf akademien egt den nyligen sålda Bergianska trädgården, till hvilken anläggning i ringa skala plats nog kan anskaffas; och då är tanken på att anlägga en botanisk trädgård förfallen. En sådan institution kan anses vara en statens angelägenhet att anordna inom ett sådant bildningscentrum, som hufvudstaden redan är. Denna kan staten nu få utan ett öres utgift; men så kan man icke komma öfverens om hvem som skall få räntan af köpeskillingen och under den afundsamma striden härom går staten miste om att göra en god köpaffär och att genom Vetenskapsakademien få en botanisk trädgård upprättad utan kostnad för staten.

I afseende å det af friherre von Essen framställda förslag är endast att beklaga, att det icke framkommit förut antingen för Utskottet eller åtminstone i en reservation, utan först nu i sista ögonblicket. För min del vågar jag ej sluta mig dertill, därför att jag icke varit i tillfälle att tillräckligt tänka mig in uti, hvad det verkligen innebär. Men skulle under öfverläggningens lopp förslaget visa sig godt, skall jag ej hafva något emot att sluta mig dertill.

Det är en olycka, att rundt om hela norra och östra delen af hufvudstaden står staten om all mark. Detta gör, att hvad man än vill åstadkomma, så kommer man ingen väg, emedan man har med staten att göra, ty bjuder man mycket, så vill staten hafva mera, om också såsom nu anbudet är ovanligt högt. Såsom frågan nu står, är det emellertid icke minsta tvifvel att ju icke Vetenskapsakademien tvingas att afstå från den större tanken att anlägga en botanisk trädgård och nöja sig med det minsta, som den är skyldig att göra, för att ej förverka testamentet. Den måste nemligen därför afträda Bergianska trädgården den 1 Oktober detta år och måste då anlägga en ny trädgårdsskola, emedan den annars förlorar kapitalet. Akademien kan således icke invänta tidpunkten för nästa riksdag; det är då för sent. Om jag, såsom en talare yttrat, måste befara att med den ut-

gång frågan fått inom Stats-Utskottet, det måhända icke står något att vinna, hemställer jag dock, att Första Kammaren måtte för sin del biträda Kongl. Majts förslag. Kammaren har dermed gjort så mycket den förmått genom att biträda den tanke, som ligger under hela förslaget; hvilket kan komma till gagn, äfven för den händelse att det tilläffventyrs skulle lyckas akademien att förmå draga ut frågan till nästa riksdag. Jag anhåller om bifall till Kongl. Majts proposition.

*Försäljning
af egendomen
Frescati m. m.
(Forts.)*

Häruti instämde Herr *Bergström*.

Friherre *Klinckowström*: Jag beklagar, att jag icke kan instämma med den siste extra talaren, utan nödgas på de skäl, Stats-Utskottet här anfört, begära, att Stats-Utskottets utlåtande måtte bifallas.

Herr Statsministern har trots, att orsaken hvarför Stats-Utskottet och i allmänhet Riksdagen icke vill bilda särskilda fonder, skulle vara farhågan för de ökade bestyr, som sådana fonder föranleda. Jag tror, att orsaken är en helt annan. Orsaken är, såsom äfven en talare antyd, att Riksdagen icke vill hafva särskilda fonder, hvilkas utgifter eller hvilkas inkomster den icke med den säkerhet, som vederbör, kan kontrollera, och säkert är, att när nu Haga lustslott har ett visst anslag i staten uppfördt, så om det är för litet får Kongl. Majt begära och Riksdagen bevilja en förhöjning, men att på det sätt, som nu föreslagits, genom bildande af en fond, hvars användning skulle undgå Riksdagens kontroll och hvilken skulle öka Haga inkomster med 100 procent, anser jag icke vara förenligt med en god ordning och hushållning, såsom princip betraktadt.

Herr Statsministern har äfven tyckt, att det belopp, som nu erbjudes för dessa 65 tunnland, hvaraf 48 äro åker, är ett ganska högt och antagligt anbud. Om det vore fråga om att bedöma värdet af jord eller tomter efter tunnlandstal, såsom man i allmänhet på landsbygden bedömer det, är det mycket; men om man bedömer dem såsom tomter i stadens närhet, så är det pris, som af Herr *Montgomery-Cederhielm* nyss uppgafs eller 7 $\frac{1}{2}$ öre per kvadratfot, alldeles orimligt lågt, ty om man också icke kan tänka, att Stockholm skall utvidga sig ända till *Frescati*, är det säkert att dessa tomter genom sitt läge och sin natur skola blifva, om de icke äro, högst begärliga för anläggande af så kallade sommarbostäder för Stockholms befolkning. Jag finner således stort skäl vara, att för närvarande icke bifalla Kongl. Majts proposition i detta hänseende, utan se tiden an och låta med försäljningen anstå till dess man får ett högre anbud och en annan proposition kan blifva att förvänta från Kongl. Majt, hvilken icke föreslår, att kapitalet skall användas till bildande af en särskild fond, för att med räntan deraf öka utgiften för Haga lustslotts underhåll. Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr *Wærn*, Carl Fredrik: Det är redan af flere föregående talare anmärkt, hurusom ifrågavarande försäljning skulle vara förmånlig, icke allenast för Vetenskapsakademien och dess sträfvanden, utan äfven för statsverket. Men jag skall bedja att få tillägga, att den

*Försäljning
af egendomen
Frescati m. m.*
(Forts.)

akademiens verksamhet, för hvilken den å ifrågavarande plats söker ett fält, är icke endast i och för sig sjelf god och önskelig, utan äfven alldeles nödvändig för så vidt akademien skall kunna utöfva den verksamhet, som för åtnjutandet af Bergianska stiftelsens förmåner är föreskrifven. Det förhåller sig nemligen så, att framlidne Professoren Bergius i sitt testamente föreskrifvit, att vissa vilkor skola uppfyllas för att akademien skall få tillgodogöra sig denna stiftelse, så att trädgården skall odlas, en mängd trädgårdsväxter skola frambringas och undervisning der bibringas akademiens elever. Derest icke dessa vilkor uppfyllas, upphäver han hela sin donation, hvilken för sådant fall tillfaller hans arvingar, och dessa hafva redan framkommit med stämningsspåstämmanden emot akademien för att möjligen förlikningsvis tilltvinga sig någon summa. Jag nämner detta därför, att de finnas, som blott vänta på och afvaktat hvarje ögonblick för att komma åt arvet, om det står till. Under sådana förhållanden kan Vetenskapsakademien icke uppskjuta med att skaffa sig annan jord, om den icke får denna. Nu är det icke endast ett antagligt faktum utan äfven nogsam under sökt, att ingen annan egendom i närheten kan vara så passande för detta ändamål som just denna, så väl med afseende å arealen och sjelfva jordens beskaffenhet som ock för dess närhet till hufvudstaden. Ty föreståndaren för trädgårdsskolan måste bo der och det är en mängd med omständigheter, som göra det svårt för akademien att annorstädes få en verkligt passande lägenhet. Det tjanar ju icke till att omnämna andra, som man i sådant afseende tänkt på, såsom till exempel Sickla, men de hafva alla haft väsentliga olägenheter.

Nu skulle hufvudstaden hafva ett betydligt gagn af detta och allt hvad trädgårdssodling och dess studium heter, om en botanisk trädgård anlades i hufvudstadens närhet.

Allt talar således för önskvärdheten att detta köp måtte komma till stånd, och det snart. Och för akademien blefve det en stor upptoffring, om den på annat ställe skulle söka få en lägenhet.

Under sådana förhållanden hemställer jag till Kammaren, om det kan vara skäl att låta frågan om, huru de genom försäljningen influtna penningarne skola få användas, tillintetgöra hela försäljningen, då denna verkligen är för statsverket så väl som för akademien nyttig.

Jag tror, att det förslag, som af Friherre von Essen framställes, är det som bäst kan tillvinna sig sympatier och för hvilket man lättast kan vinna bifall i Andra Kammaren och som för öfrigt endast har *det* emot sig, att den disposition, som nu göres angående medlen, uppkomna genom försäljningen, skulle efter ett visst antal år — vi vilja hoppas att det kommer att dröja länge — blifva underkastad en ny reglering.

Ty det är ju enda skillnaden från Kongl. Maj:ts förslag, som afser, att man en gång för alla skulle bestämma att afkastningen af försäljningssumman finge gå till Haga lustslott, då deremot Friherre von Essens förslag går derpå ut, att då den tid en gång inträffar, att icke Haga slott är till Hans Maj:t Konungen anslaget, en ny reglering skulle behöfva ske, och man då finge bestämma, om räntan fortfarande skulle anslås till Haga lustslott eller indragas till statsverket.

Jag tycker, att det i detta förslag är något så oskyldigt begärdt, att man gärna kan gå in derpå.

Jag får därför anhålla, att Kammaren ville bifalla Friherre von Essens förslag.

*Försäljning
af egendomen
Frescati m. m.
(Forts.)*

Herr vice Talmannen: Vi hafva redan hört, att det skäl, som Stats-Utskottet i sitt betänkande anført för afslag, just icke förtjenar synnerlig möda att vederläggas, emedan det icke är det verkliga skälet, som varit för pluraliteten i Utskottet bestämmande; men vi hafva också hört af en talare på stockholmsbänken, att det är en ganska allvarsam sak, om Kongl. Maj:ts proposition icke kan bringas till sådant slut, att Vetenskapsakademien verkligen får köpa denna egendom.

Det torde då kunna hända, att denna för Stockholm och hela landet ganska betydelsefulla vetenskapliga inrättning tilläfventyrs icke komme att kunna åstadkommas, utan att akademien blefve nödsakad att i en mycket inskränkt skala, endast för att rädda den donation, som nu genom en lycklig försäljning uppgått till så ofantliga belopp, lägga sig till med ett område, som icke lemnar tillfälle till utveckling af den institution, som akademien annars hade afsett att tillgodose.

Under sådana förhållanden är det af synnerligen stor vigt att fatta ett beslut, som äfven af Andra Kammaren kan komma att bifallas; och då det väl icke finnes någon möjlighet att ett beslut om rent bifall till Kongl. Maj:ts förslag, då det rönt motstånd af Andra Kammarens samtliga ledamöter inom Stats-Utskottet, kan inom Andra Kammararen genomföras, hemställer jag för min del, om icke Kammaren behagade taga i öfvervägande det af Friherre von Essen framställda förslag. Det synes mig som om detta förslag icke skulle medföra någon så väsentlig förändring i sak; ty under den nuvarande Konungens lifstid regleras förhållandena ungefär på samma sätt som i Kongl. Maj:ts proposition föreslagits, och vid hvarje tronombyte har ju Riksdagen rätt att reglera anslagen under första hufvudtiteln i sin helhet. Och det lider väl intet tvifvel, att icke vid ett sådant tillfälle jemväl underhållet af de Kongl. lustslotten kommer att tagas i öfvervägande samt att ifrågavarande lustslott erhåller ersättning, icke blott för det belopp, som för det närvarande genom arrendet erhålles, utan äfven till så mycket högre belopp, som för dess underhåll kan visa sig behöfligt.

Under sådana förhållanden tillåter jag mig anhålla om bifall till Friherre von Essens förslag.

Friherre af Ugglas: Efter den siste ärade talarens yttrande har jag icke mycket att tillägga; men då jag nu fått ordet, vill jag äfven uttala min mening i frågan.

Då det är alldeles uppenbart, att staten genom det af Kongl. Maj:ts framställda förslag gör en särdeles god affär — en affär, som icke kunnat komma till stånd annat än genom det exceptionella förhållandet, att Vetenskapsakademien just i närvarande ögonblick önskar att få använda ifrågavarande plats i och för det angifna vetenskapliga ändamålet — och då å andra sidan det verkligen är fara värdt, att, i fall Riksdagen icke nu fattar ett dylikt beslut, detta sätt för staten att göra denna affär kan gå helt och hållet om intet, hemställer jag

Försäljning
af egendomen
Prescati m. m.

(Forts.)

till en hvar af herrarne, om icke den allra enklaste klokhet bjuder att bifalla Kongl. Maj:ts förslag.

Här har nu emot den Kongl. propositionen icke gjorts någon annan invändning, än att det skulle vara en olägenhet att bilda en *ny* fond för ett särskildt ändamål. Men att så i sjelfva verket sker, kan jag icke medge; ty i närvarande ögonblick åtnjuta ju Haga lustslott inkomsterna af dessa fastigheter, från hvilka underhållet nu bestrides; och om jag förvandlar dessa fastigheter till kontanta penningar — icke bildar jag väl derigenom någon särskild *fond*. Om man lyckades utarrendera fastigheterna för så högt arrende som räntan å den föreslagna köpeskillingen, skulle ju dessa medel obestriddligen få användas för sådant ändamål!

Mig förefaller det sålunda, som borde Kongl. Maj:ts förslag kunna godkännas, men kan man förena tankarne i denna ganska viktiga fråga genom att ansluta sig till Friherre von Essens förslag, har jag intet deremot. Förslaget är i sjelfva verket ganska enkelt. Jag skall ännu en gång uppläsa det samma; det lydde som följer: » — äfvensom att omförmälda köpeskillning må till Statskontoret inlemnas för att användas på sätt, som för medel influtna genom försäljning af andra kronolägenheter är stagdadt, samt att räntan å köpeskillingen efter 4 procent under Hans Maj:t Konungens lifstid må få användas till bestridande af de med underhållet af Haga slott förenade utgifter, dock att, om Ulriksdals lustslott tillfälligtvis skulle komma i behof af särskildt understöd utöfver det dertill anvisade statsanslaget, bristen måtte, i händelse Haga slotts tillgångar skulle sådant medgifva, få af berörda ränta fyllas.»

Herr Björnstjerna: Jag kan icke förklara det resultat, hvartill Stats-Utskottet nu kommit, på annat sätt än att Utskottet är så vant vid att snörpa på pungen, att det skulle för detsamma vara en obehaglig känsla att veta, att det icke längre skulle vara i tillfälle att ställa denna offentliga inrättning, om jag så får kalla en kungsgård, på svältkur!

Men, på sätt den siste ärade talaren nämde, skulle det ju stå Haga kungsgård fullkomligt fritt att med Vetenskapsakademien få, i stället för en försäljning, göra upp ett arrende till samma belopp som räntan å köpeskillingen skulle utgöra; och de medlen skulle ju kungsgården fritt få disponera. Kan det då finnas det allra rimligaste skäl att vägra den att disponera räntan af köpeskillingen, i fall fastigheterna försäljas, och försäljas till ett sådant pris, att det gör öfver 3,500 kronor per tunnland?!

Detta är en så lysande affär, att, om anbudet nu icke antages, kronan troligen får vänta mycket länge på att få något liknande, och att få en inkomst som på något vis motsvarar den, som här erbjudes kungsgården. För min del kan jag icke finna att det skulle ligga någon fördel i det förslag, Friherre von Essen framlagt och kan icke se hvarför det skulle vara större utsigt till att det samma skulle vinna Andra Kammarrens bifall.

Jag anhåller därför att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade Herr Grefven och Talmannen, att i afseende på förevarande utlåtande yrkats dels bifall till Utskottets hemställan, dels att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, skulle bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, dels ock, af Friherre von *Essen*, att Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, skulle bifalla Kongl. Maj:ts framställning med den ändring, att slutmeningen erhöles följande lydelse: »äfvensom att omförmälda köpeskilling må till Statskontoret inlemnas för att användas på sätt, som för medel influtna genom försäljning af andra kronolägenheter är stadgad, samt att räntan å köpeskillingen efter 4 procent under Hans Maj:ts Konungens lifstid må få användas till bestridande af de med underhållet af Haga slott förenade utgifter, dock att, om Ulriksdals lustslott tillfälligtvis skulle komma i behof af särskildt understöd utöfver det dertill anvisade statsanslaget, bristen måtte, i händelse Haga slotts tillgångar skulle sådant medgifva, få af berörda ränta fyllas.»

*Försäljning
af egendomen
Frescati m. m.
(Forts.)*

Sedermera gjorde Herr Grefven och Talmannen propositioner enligt dessa yrkanden samt förklarade sig anse de härå afgifna svaren hafva utfallit med röstöfvervigt för deras mening, som ville afslå Utskottets hemställan och bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Flere ledamöter begärde votering, i anledning hvaraf och sedan såsom kontraposition dervid antagits bifall till Friherre von *Essen*'s yrkande, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som afslår Stats-Utskottets utlåtande N:o 56 och bifaller Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utlåtandet och bifalles Kongl. Maj:ts framställning med den af Friherre von *Essen* föreslagna ändring.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 15;

Nej — 92.

Föredrogs å nyo och bifölls Konstitutions-Utskottets den 8 och 9 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 15, i anledning af väckt motion om ändring i 89 § Regeringsformen.

Upplästes en inlemnad läkareattest af följande lydelse:

Att f. d. Öfversten Friherre *Henrik Magnus Palmstierna* afled den 27 dennes af lung- och njurinflammation, intygar
Stockholm den 29 April 1885

A. H. Bernheim,

Legitimerad läkare.

Härefter upplästes och godkändes förslag till Kammarens skrivelser till Konungen:

1:o) med anmälan om den genom nyssnämnda dödsfall uppkomna ledighet inom Kammaren; och

2:o) med anmälan om andra ledigheter inom Kammaren, hvilka skola innan nästa lagtima riksdag genom val fyllas.

Herr Odelberg, som nu på begäran erhöll ordet, yttrade: Härmed får jag anhålla att till protokollet anmäla min reservation mot Kammarens beslut om godkännande af Lag-Utskottets sammanjemkningsförslag angående värnpligtslagen.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades

Herr *Stjernspetz* under 14 dagar från denna dag,

» *Liljesköld* » 14 » » den 15 i denna månad,

» *Wallenberg* » 6 » » » 17 i » »

» *Sundström* » 14 » » » 18 i » » och

» *Falk, Helmer* till riksdagens slut.

Justerades tre protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af Herr Grefven och Talmannen beslöts, att det denna dag första gången bordlagda utlåtandet skulle uppföras främst å föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 9,53 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.